עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תצז סעיף יב:
עג ב מיי' פט"ו מהל' גזלה הל' יח [ופ"ט מהלכות רוצח הלכה ז] טוש"ע חו"מ סי' רס סעיף ח:
עד ג מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תצז סעיף יב:
עה ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:
ה ו [מיי' פ"ו מהלכות מעשר שני הלכה ג]:

מסורת הש"ס

א) ב"ב כג:, ב) [לקמן יא.], ג) פסחים י. [תוספתא מ"ש פ"ה], ד) [גיטין נה.], ה) [דף יא.], ו) ג' רש"ל, ז) [עירובין מו: פסחים כז.], ח) [צ"ל זו היא], ט) ועי' רש"י ותוס' פסחים יוד ד"ה חולין וכו' החליפו שיטתם.

אבל ביום טוב אסור דזימנין דמשתכחי שמנים כחושים וכחושים שמנים וקמטלטל מידי דלא חזי ליה אי נמי זימנין דמשתכחי כלהו כחושים ושביק להו ואתי לאמנועי משמחת יום טוב: **מתני'** זמן שחורים ומצא לבנים לבנים ומצא שחורים שנים ומצא שלשה אסורים שלשה ומצא שנים מותרים בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין ואם אין שם אלא הם הרי אלו מותרים: **גמ'** פשיטא אמר רבה הכא במאי עסקינן [א]כגון שזמן שחורים ולבנים והשכים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים מהו דתימא הני אינהו נינהו ואתהפוכי אתהפוך קמ"ל הנך אזדו לעלמא והני אחריני נינהו לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר' חנינא (א)[ב]רוב וקרוב הלך אחר הרוב כדאמר אביי [ב]בדף הכא נמי בדף: [ג]שנים ומצא שלשה אסורין: מה נפשך אי אחריני נינהו הא אחריני נינהו ואי לא אחריני נינהו הא איכא חד דמערב בהו: [ד]שלשה ומצא שנים מותרין: מ"ט הני אינהו נינהו וחד מנייהו אזל לעלמא לימא מתני' רבי היא ולא רבנן [ג]דתניא הניח מנה ומצא מאתים חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה דברי רבי וחכ"א [ה]הכל חולין הניח מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי וחכ"א [ו]הכל חולין אפילו תימא רבנן הא אתמר עלה ר' יוחנן ור"א דאמרי תרוייהו שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות ולמה לי לשנויי עלה שאני גוזלית הואיל ועשויין לדדות והא אתמר עלה דההיא דרבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר בשני כיסין מחלוקת אבל בכיס אחד דברי הכל חולין וחד אמר בכיס אחד מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל בשלמא למ"ד בשני כיסין מחלוקת היינו דאיצטריך לשנויי הכא שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות אלא למ"ד בכיס אחד מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל השתא למה לי לשנויי עלה הא אמרת בשני כיסין לא פליגי אמר רב אשי הכא בגוזלות מקושרים [ד]וכיסים מקושרים עסקינן גוזלות מנתחי אהדדי כיסין לא מנתחי אהדדי ורבי אמר לך כיסין נמי זמנין

דמתעבל

רש"י

אבל בי"ט. כשבא לברכן בי"ט כלומר שלא ברר דבריו מבעוד יום וסומך על בדיקת מחר שיבדוק את כולן: **דזימנין דמשתכחי שמנים כחושין וכחושין שמנים.** אותם הנראים שמנים למראה עיניו נמצאים כחושין במשמושן והכחושים נמצאים שמנים: **מידי דלא חזי ליה.** כל אותן שטלטל יותר על צרכו מוקצים היו: **אי נמי** גרסינן: **אי נמי זימנין דמשתכחי כלהו כחושין.** וקא ממנע משמחת י"ט וכל זה על ידי שלא ברר אתמול דבריו לפיכך סמך על שקר לומר אי אפשר שלא יהו שנים או שלשה טובים ולמחר נמצאו כולם רעים אבל כשאתה מזקיקו לברר שוב אינו סומך אלא על אלו בין היו שמנים או כחושין ולדעת כן זמנן ובא ונוטלן ולא ממנע: **מתני' זמן שחורים.** ולא היה שם עוד ולמחר מצא הכל לבנים ודאי המזומנים הלכו להם ואלו אחרים דאתו להו מעלמא לשובך. וכן שנים ומצא שלשה ואינו מכיר את המוכנים כולם אסורים: **שלשה ומצא שנים מותרים.** האחד הלך והשנים נשארו ולא אמרינן הואיל והאחד הלך כן הלכו כולם ואלו אחרים הם: **ומן בתוך הקן ומצא לפני הקן.** ובתוך הקן לא מצא כלום הרי אלו אסורים ובגמרא(ה) מפרש לה: **גמ' כגון שזמן שחורים ולבנים.** בשני קנין וכל הקנין מובדלין במחילות ועליות כדרך כל שובכין עשויין עליות הרבה וכל עליה יש בה מחילות הרבה: **והשכים ומצא כו'.** והכי קאמר זמן שחורים בקן זה ומצא בו לבנים ולבנים זמן בשני ומצא בו שחורים: דלרבי חנינא בבבא בתרא בלא יחפור: **רוב וקרוב.** אם בא מעשה לפנינו ויש לתלותו בדבר הקרוב לו להתיר או לאסור ויש לתלותו אחר הרוב לענין אחר הלוך הקרוב הלך אחר הרוב. ומתני' נמי הכי אמר דהא איכא למתלינהו להנך שחורים באותם שהיו אתמול בקן שבלדו וכן הלבנים ולומר נהפכו ולא תלינן אלא אמרינן מעלמא אתו ומרובא פירשו: **כדאמר אביי.** לקמן: **בדף.** שיש דף לפני השובך בולט ויוצא ממנו ושם באין ויושבין יונים דמעלמא תדיר שירצו ליכנס לקן מפני שאותן שבקן מגרשים את כל הבא אליהן וכשיוצאין משובך אלו נכנסין הלכך חיישינן שמא מן הדף באו לקנין הלכך אסורים דהוו להו כלהו קרובים שבדף ושבקן הלכך זיל בתר רובא: **מה נפשך כו'.** פירושא דמתני' היא כלומר להכי אסורים דמה נפשך להתירם: (ו)[**לימא מתני' רבי היא.** הא מתני' סתמא היא והלכה כסתם משנה ואנן קי"ל (ז)(כתובות דף כא.) הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו: **הניח מנה.** ממעות מעשר שני בתיבה: **חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה.** האחד חולין ואינו יודע איזהו ונוטל היפה שבהן ולומר אם (ח)(היא זו) של מעשר הרי יפה ואם חולין היא תהא חברתה מחוללת עליה: **הכל חולין.** הואיל ולא מצא כמו שהניח תולין להקל ולומר נטל את הראשון והניחו במקום אחר והניח שוב את אלו ושכח שאין אדם מניח מעות חולין ומעות מעשר ביחד: **מנה מוטל.** ונשאר הך מנה ממעשר: **הכל חולין.** הואיל ולא העלהו לירושלים לא הפרידן זה מזה ושניהם נטלן והניחם במקום אחר וזה חולין הוא שהניח הלוס אחרי כן ושכח: **שאני גוזלות.** להכי איכא למימר האחד הלך וחבריו נשארו: **הואיל ועשויין.** רגילים הן להיות מדדין אחד אחד ויוצאין ונכנסין אבל מנה לא הלך מאליו אא"כ נטלו וכשנטל נטל שניהם: **ולמה לי לשנויי עלה.** רבי יוחנן ורבי אלעזר מה דוחקין לתלות טעם משנתנו במדדים הא לדידהו מתוקמת שפיר כרבנן בלאו האי טעמא דהא אינהו אפליגו בההיא דמעשר חד אמר מחלוקת במונחין שני המנין בכיס אחד בההוא הוא דקאמרי רבנן דכשנטל כל הכיס נטל אבל בשני כיסים מודו דהאחד נטל והניח השני וחד אמר מחלוקת בב' כיסין בההוא הוא דקאמר רבי מנה מונח ומנה מוטל: **האי מאי** לא גרסינן: **בשלמא למ"ד כו'.** המקשה סיומי מסיים למילתיה ומפרש קושייתו בשלמא מאן דמוקי פלוגתייהו בב' כיסין דהיינו כדומיא דמתני' דהוו שני גוזלות צריך לשנויי דתקום מתני' כרבנן מהאי טעמא הואיל ועשויין לדדות אלא למ"ד בשני כיסין מודו רבנן השתא למה לי לשנויי משום דעשויין לדדות הא בשני כיסים נמי הכי קאמרינן: **השתא ומה כו'** לא גרסינן אלא ה"ג **אלא למ"ד בכיס אחד מחלוקת אבל בשני כיסים דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל השתא למה לי לשנויי עלה האמר בשני כיסים לא פליגי.** וחד מהני רבנן או רבי יוחנן או רבי אלעזר אוקמה הכי ולעיל אמאי שנו תרווייהו הואיל ועשויין לדדות: **אמר רב אשי הכא בגוזלות כו'.** מ"ד בכיס אחד מחלוקת בשני כיסין כעין כיס אחד קאמר דהיינו שני כיסין מקושרין ודקאמר אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה מוטל בשאין מקושרין ומתני' אפי' בגוזלות מקושרין משמע דהנותרין מותרין ולא אמרי' אותן שזמן נטלו כולם ואלו אחרים הלכך אי לאו דשאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות לא הוה מתוקמא כרבנן דהא בכיסים מקושרין אמרי רבנן הכל חולין. והשתא אגב האי שנויא מתוקמא שפיר כרבנן דגוזלות דמדדין מנתחי אהדדי ואיכא למתלי לקולא דחד מנייהו הוא דאזל ליה אבל כיסים לא מנתחי ואדם בא ונטלן וכיון דמקושרים הם שניהם נטל:

דמתעבל

תוספות

איכא חד דמערב בהו. וא"ת ולבטיל ברובא וי"ל דבעלי חיים לא בטלי דחשיבי אי נמי ה"ל דבר שיש לו מתירין למחר יו"ט וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל: **חד** מנייהו אזל לעלמא. וא"ת וכי תלינן לקולא בדבר שיש לו מתירין ויש לומר דהואיל ונשארו שנים במקומם ודאי בכה"ג תלינן לקולא: **חולין** ומעשר שני מעורבין זה בזה. פי"ה בורר מנה היפה שבשניהם ויאמר אם זה של מעשר מוטב ואם האחר של מעשר הרי זה מחולל על זה ותימה דמפרש בפרק הזהב (ב"מ דף מה.) דאין מחללין כסף על כסף ולא מעות על מעות לכך נראה דמחלל בתחלה המנה של מעשר על פרוטות של נחשת ואח"כ מחללו על מנה היפה שבשניהם: (ט) **הכל** חולין. שאני אומר הוא לקח מעות של מעשר שני והני אחריני נינהו ותימה דהא לא אמרי' שאני אומר להקל אלא כשהוא מדרבנן כדאיתא בפסחים (דף י.) דקאמר שאני תרומה דרבנן לפיכך אני תולה להקל לומר שאני אומר וכו' וי"ל דכיון שאין אדם מניח חולין אצל מעשר תלינן שפיר לקולא ואמרי' ודאי לקח אלו משם ושכח ואמר כך הניח אלו שם:

פשיטא

רבינו חננאל

ליטול איזה שאברור, וחיישינן דילמא מטלטל ושביק כדי לבחור לו השמנים. אי נמי משתכחי כולהו כחושים כו'. [מתני'] זימן שחורים ומצא לבנים כו'. אוקמא רבא כגון שזימן שחורים בצד מזרחי ולבנים בצד מערבי, ובא ביו"ט ומצא לבנים במזרח ושחורים במערב, וכגון דאיכא בדף ההוא אחרים הרבה שחורים ולבנים שלא זימן אותן, דחיישינן שמא מאותן שלא זימן מהן שהן רוב, והן (עור) [עוד] בדף (אחר) [אחד] עמהן שהן קרובין, נמצאו האסורין מרובין וקרובין, לפיכך גם הן אסורים. שלשה ומצא שנים הרי אלו מותרים. ואוקימנא דסבר האי תנא חד מינייהו אזל לעלמא ואשתיירו תרי והן הן שזימן. ואמרינן מתני' רבי היא, דתניא הניח מאתים זוז ממעות מעשר שני ומצא מנה, מנה מונח ומנה נוטל. כלומר מי שנטל לא רצה ליטול הכל ונטל מנה והניח מנה, וזה המנה מעשר שני הן. וחכמים אומרים הכל חולין, כלומר מעות מעשר שני כולן ניטלין ואילו אחרים הן. ופריק רב אשי לעולם כשנתנו אפילו לרבנן, והכא בב' גוזלין מקושרין (קמפלגי) זימן, וכן הניח ב' כיסין מקושרין, בכל כיס מנה, גוזלין עבידי דמנתחי, ואפילו רבנן מודו דחד מינייהו ניתח ועריק, ואשתיירו הני תרי, והן הן, ולפיכך מותרים. אבל כיסין דלא מנתחי, ליכא למימר הכי, לפיכך מי שלקח הכל לקח, ואלו אחרים הן. ורבי אמר לך כיסין נמי זמנין דמתעבל קיטריהון ומיפרדי מהדדי ולקח אחד ונשאר אחד.

מוסף רש"י

ואם אין שם אלא הם. אם אין סביבותיהם אתמול אלא הן, הרי אלו מותרים. דודאי אלו הן שהזמין בתוך הקן ובאו לפניה (לקמן יא.). **רוב וקרוב הלך אחר הרוב.** אם בא דבר לפנינו ויש בו לתלות אחר הרוב והוא רק, ואם תלך בו אחר הקרוב אינו כך, הלך בו אחר הרוב (ב"ב כג:). **חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה.** ונתערבו סלעים בשוה מנה ואומר כל מקום שהן מעות מעשר שני הרי הן מחוללים על הסלעים הללו ומעלה הסלעים לירושלים (פסחים י.). **הכל חולין.** שהמנה נטל ואלו הובאו אחרי כן (שם). **אין נוטלים את העלי.** כף עב וכבד ומותכין בו חטים לטרגים וטיסני והוי מלאכתו לאיסור, וקא סברי ב"ש אסור לטלטלו ואפילו לצורך גופו שצריך לגוף הכלי למלאכה המותרת היום (לעיל י.). **אין נותנין את העור.** שהופשט ביום טוב, לפני הדורסן, לא ישטחנו במקום דריסת הרגלים שזהו צורך עיבוד שמתעבד ע"י הדריסה (שם). **ושוין.** ב"ש וב"ה שנוטלין את העלי לקצב עליו בשר ביו"ט, שאם קצב עליו בשר. שעשה לצורך שמחת יו"ט, שאסור לטלטלו. דהאי דקשרו ב"ה משום שמחת יו"ט קשרי (שבת קכג.).